

Балдинюк Олена Дмитрівна
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
соціальної педагогіки та соціальної роботи
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини (м. Умань)

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ОСВІТИ ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Унаслідок світових процесів глобалізації, демократизації і гуманізації, під впливом досвіду європейського освітнього простору, в українській системі освіти спостерігається процес модернізації, який включає в себе низку процесів, зокрема і поступовий перехід до інклюзивної моделі навчання. Дана модель передбачає організацію спільного навчання осіб з обмеженими можливостями здоров'я та їхніх здорових однолітків у загальноосвітніх навчальних закладах шляхом створення необхідних умов для такого навчання до потреб і можливостей осіб з обмеженими можливостями здоров'я. В свою чергу питання щодо необхідності переходу до інклюзивного навчання осіб з обмеженими можливостями здоров'я в українській системі освіти знайшло своє відображення у низці державних документів.

Зокрема, в статті 21 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» (від 21 березня 1991 року), зазначається, що «держава гарантує інвалідам дошкільне виховання, здобуття освіти на рівні, який відповідає їх здібностям і можливостям». У Законі «Про освіту», від 23 травня 1991 року, у статті 3, вказано, що «громадяни України мають право на безкоштовну освіту в усіх державних навчальних закладах незалежно від стану здоров'я». У статті 37 вище зазначеного закону говориться, що «для дітей, які потребують тривалого лікування, створюються дошкільні навчальні заклади, загальноосвітні санаторні школи-інтернати, дитячі будинки. Навчальні заняття з такими дітьми проводяться також у лікарнях, санаторіях, удома». Чинне місце серед нормативно-правових документів займає Закон «Про загальну середню освіту», (від 13 травня 1999 року), в якому в статті 21

говориться, що «діти з вадами слуху, зору, опорно-рухового апарату мають забезпечуватися засобами індивідуальної корекції в порядку установленому Кабінетом Міністрів України».

У Законі України «Про охорону дитинства» (від 26 квітня 2001 року) в статті 19 зазначено, що «для дітей-інвалідів та інвалідів з дитинства, які потребують опіки та стороннього догляду, органи управління освіти, за згодою батьків дітей або осіб, які їх замінюють, забезпечують навчання в загальноосвітніх і спеціальних закладах за відповідними навчальними програмами, у тому числі й домашніх умовах. Тоді як діти-інваліди та інваліди з дитинства, які перебувають у реабілітаційних закладах, закладах та установах системи охорони здоров'я, системи праці та соціального захисту населення, мають право на здобуття освіти за індивідуальними навчальними програмами, які узгоджуються з індивідуальними програмами реабілітації дітей-інвалідів та інвалідів з дитинства».

Головним завданням Указу Президента України «Про заходи, спрямовані на забезпечення додержання прав осіб з інвалідністю» (№ 553 від 2016 року) є розробити та затвердити «порядки організації інклюзивного навчання у дошкільних, позашкільних, професійно-технічних та вищих навчальних закладах, а також зміни до порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, зокрема щодо перегляду наповнюваності класів з інклюзивним навчанням та щодо надання батькам можливості здійснювати супровід дітей з особливими потребами під час навчання в інклюзивному класі».

У грудні 2009 року Україна ратифікувала Конвенцію про права інвалідів, де в статті 24 наголошується, що «держави-учасниці визнають право інвалідів на освіту, забезпечують інклюзивну освіту на всіх рівнях і навчання протягом усього життя. Держави-учасниці забезпечують, щоб діти з обмеженими можливостями здоров'я могли мати доступ до загальної вищої освіти, професійного навчання, освіти для дорослих і навчання протягом усього життя без дискримінації та нарівні з іншими». Серед Актів Міністерства освіти і

науки України слід звернути увагу на Концепцію розвитку інклюзивної освіти (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 1 жовтня 2010 р. № 912). У загальних положеннях якої говориться, що приєднавшись до основних міжнародних договорів у сфері прав людини (Декларації ООН про права людини, Конвенції ООН про права інвалідів, про права дитини), Україна взяла на себе зобов'язання щодо дотримання загальнолюдських прав, зокрема, щодо забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами. Мета Концепції – створення умов для удосконалення системи освіти та соціальної реабілітації дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю, шляхом упровадження інноваційних технологій, зокрема, інклюзивного навчання; формування нової філософії суспільства щодо позитивного ставлення до дітей та осіб з порушеннями психофізичного розвитку та інвалідністю. Відповідно до мети основними завданнями є: запровадження інноваційних освітніх технологій в контексті форм інклюзивного підходу та моделей надання спеціальних освітніх послуг для дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі з інвалідністю; формування освітньо-розвивального середовища для дітей з особливими освітніми потребами шляхом забезпечення психолого-педагогічного, медико-соціального супроводу; впровадження інклюзивної моделі навчання у загальноосвітніх навчальних закладах з урахуванням потреби суспільства; удосконалення системи підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів, які працюють в умовах інклюзивного навчання.

Отже, проведений аналіз законодавчих та нормативно-правових документів показує, що такі гострі й актуальні питання, як освіта дітей з обмеженими можливостями здоров'я, вимагають неухильної уваги законодавців і потребують належного нормативного регулювання та активізації зусиль виконавчої влади для їх практичної реалізації.